

Sygn. akt IV KK 287/22

POSTANOWIENIE

Dnia 29 listopada 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Marek Siwek

w sprawie **K. C.**

skazanego z art. 286 § 1 k.k. i in.

po rozpoznaniu w Izbie Karnej w trybie art. 535 § 5 k.p.k.

na posiedzeniu w dniu 29 listopada 2022 r.,

kasacji wniesionej przez Rzecznika Praw Obywatelskich

od postanowienia Sądu Okręgowego w Częstochowie

z dnia 8 sierpnia 2013 r., sygn. akt VII Kzw 471/13

utrzymującego w mocy postanowienie Sądu Rejonowego w Częstochowie

z dnia 26 czerwca 2013 r., sygn. akt III K 1403/07

p o s t a n o w i ł

I. uchylić zaskarżone postanowienie Sądu Okręgowego w Częstochowie oraz utrzymane nim w mocy postanowienie Sądu Rejonowego w Częstochowie i na podstawie art. 15 § 1 k.k.w. umorzyć postępowanie wykonawcze w przedmiocie zarządzenia wobec K. C. wykonania kary 2 lat pozbawienia wolności;

II. kosztami postępowania obciążyć Skarb Państwa.

UZASADNIENIE

Wyrokiem Sądu Rejonowego w Częstochowie z 13 lutego 2008 r., sygn. akt III K 1403/07, K. C. został uznany za winnego popełnienia czynu z art. 286 § 1 k.k. i art. 297 § 1 k.k. i art. 270 k.k., za który została mu wymierzona kara 2 lat pozbawienia wolności a także kara grzywny w wysokości 50 stawek dziennych, przy ustaleniu jednej stawki na kwotę 10 zł. Na podstawie art. 69 § 1 i 2 k.k. i art. 70 § 1 pkt 1 k.k. Sąd Rejonowy wykonanie orzeczonej wobec oskarżonego kary

pozbawienia wolności warunkowo zawiesił na okres próby wynoszący 5 lat oraz na podstawie art. 44 § 2 k.k. orzekł przepadek na rzecz Skarbu Państwa dowodów rzeczowych. Ponadto, na podstawie art. 72 § 2 k.k. zobowiązał oskarżonego do naprawienia wyrządzonej szkody w całości, poprzez zapłatę na rzecz pokrzywdzonego Bank S. A. z siedzibą w K. oddział w J. kwoty 43374,19 zł w terminie 4 lat od uprawomocnienia się wyroku oraz orzekł o kosztach sądowych. Wyrok nie został zaskarżony przez żadną ze stron i uprawomocnił się dnia 21 lutego 2008 r.

Sąd Rejonowy w Częstochowie postanowieniem z 26 czerwca 2013 r., sygn. akt III K 1403/07 (Ko 1384/13), na podstawie art. 75 § 2 i 4 k.k., zarządził wobec skazanego wykonanie kary 2 lat pozbawienia wolności, orzeczonej wspomnianym wyrokiem Sądu Rejonowego w Częstochowie (k. 245 i n.).

Sąd Okręgowy w Częstochowie, po rozpoznaniu zażalenia skazanego, postanowieniem z 8 sierpnia 2013 r., sygn. akt VII Kzw 471/13, zaskarżone postanowienie Sądu I instancji utrzymał w mocy (k. 304 i n.).

Kasację od postanowienia Sądu odwoławczego wniósł Rzecznik Praw Obywatelskich, który zakażając to orzeczenie w całości na korzyść skazanego, podniósł zarzut rażącego i mającego istotny wpływ na jego treść naruszenia prawa materialnego, tj. art. 75 § 2 k.k., polegającego na uznaniu, że brak uiszczenia przez skazanego wpłaty tytułem naprawienia szkody na rzecz podmiotu, który nabył od pokrzywdzonego w drodze cesji roszczenie o naprawienie szkody wyrządzonej przestępstwem, stanowi uchylanie się od wykonania nałożonego obowiązku w rozumieniu tego przepisu, co skutkowało bezpodstawnym zarządzeniem wykonania kary wobec skazanego.

Wskazując na ten zarzut skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego postanowienia oraz utrzymanie nim w mocy postanowienia Sądu Rejonowego w Częstochowie z dnia 26 czerwca 2013 r., sygn. akt III K 1403/07 (Ko 1384/13) i umorzenie postępowania wykonawczego na podstawie art. 15 § 1 k.k.w.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Kasacja jest oczywiście zasadna, dlatego podlegała uwzględnieniu na posiedzeniu bez udziału stron (art. 535 § 5 k.p.k.).

Nie ulega bowiem wątpliwości, że w sprawie, w której Rzecznik Praw Obywatelskich wniósł kasację doszło do rażącej obrazu wskazanego w *petitum* kasacji przepisu prawa materialnego, gdyż na jego podstawie, w realiach sprawy, nie można było zarządzić wobec skazanego wykonania warunkowo zawieszanej kary pozbawienia wolności. Zgodnie z art. 75 § 2 k.k., sąd może zarządzić wykonanie kary, jeśli skazany w okresie próby rażąco naruszył porządek prawny, w szczególności, gdy popełnił inne przestępstwo niż określone w § 1, albo jeżeli uchyla się od uiszczenia grzywny, od dozoru, wykonania nałożonych obowiązków lub orzeczonych środków karnych, środków kompensacyjnych lub przepadku.

Z akt sprawy wynika, że K. C. był na mocy prawomocnego wyroku wydanego w sprawie o sygn. akt III K 1403/07 zobowiązany do naprawienia wyrządzonej przestępstwem szkody, poprzez zapłatę na rzecz pokrzywdzonego Bank S. A. z siedzibą w K. oddział w J. kwoty 43374,19 zł, w terminie 4 lat od uprawomocnienia się tego wyroku. Nadto, w terminie do 21 sierpnia 2012 r. z powinności tej się nie wywiązał. Jak wynika z zaskarżonego kasacją postanowienia, ale także postanowienia Sądu I instancji, okoliczność powyższa legła u podstaw fakultatywnego zarządzenia wykonania orzeczonej wobec niego kary 2 pozbawienia wolności (art. 75 § 2 i 4 k.k.).

W sprawie nie budzi również wątpliwości fakt, że wierzytelność wynikająca z umowy kredytu nr [...], została przez pokrzywdzonego –Bank S. A. z siedzibą w K. oddział w J., sprzedana 24 grudnia 2008 r. firmie A. sp. z o.o. ul. [...] w W.. Skutkiem takiego rozporządzenia był fakt, że po pierwsze doszło do zmiany beneficjenta wierzytelności wynikającej z umowy kredytowej, tożsamej co do świadczenia z wierzytelnością wynikającą z popełnienia przestępstwa, po drugie doszło do zaspokojenia pokrzywdzonego w związku z roszczeniami wynikającymi z tej umowy, a więc będącymi przedmiotem zachowania przypisanego skazanemu w wyroku. W konsekwencji wskazanej czynności prawnej odpadła podstawa obowiązku naprawienia szkody orzeczonego w wyroku, skoro na podstawie

czynności prawnych dokonanych przez pokrzywdzonego i A. sp. z o.o. szkoda została naprawiona.

Z punktu widzenia prawa cywilnego skazany w trakcie postępowania wykonawczego stał się zatem dłużnikiem innego podmiotu, aniżeli tego, na szkodę którego dopuścił się przestępstwa i co do którego był zobowiązany do naprawienia szkody. Okoliczność sprzedaży wierzytelności przez pokrzywdzonego miała jednocześnie zasadnicze znaczenie dla kwestii obowiązku nałożonego na skazanego wyrokiem Sądu Rejonowego w Częstochowie z 13 lutego 2008 r., sygn. akt III K 1403/07. Cesja wierzytelności, stanowiącej zarazem przedmiot obowiązku naprawienia szkody samoistnie nie może bowiem prowadzić do zmiany treści zawartego w wyroku rozstrzygnięcia wydanego na podstawie art. 72 § 2 k.k. i wynikającego z niego obowiązku świadczenia. Wyrok, w którym zobowiązano skazanego do naprawienia szkody na podstawie art. 72 § 2 k.k. może podlegać wykonaniu tylko w zakresie i w sposób w nim określony. Dotyczy to zarówno podmiotu, będącego beneficjentem nałożonego na skazanego obowiązku, jak i jego wysokości. Zmiany warunków probacyjnych dopuszczalne są jedynie według regulacji zawartej w art. 74 § 2 k.k., a ta po pierwsze nie dopuszcza modyfikacji obowiązku z art. 72 § 2 k.k., po drugie zaś wyklucza możliwość zwolnienia od jego realizacji. Nie oznacza to jednak, że w trakcie postępowania wykonawczego nie może dojść do dezaktualizacji rozważanego obowiązku. Jedną z takich sytuacji, kiedy obowiązek naprawienia szkody orzeczony wyrokiem wygasa jest zmiana podmiotu uprawnionego do uzyskania świadczenia, do czego może dojść na skutek cesji wierzytelności obejmującej świadczenie będące podstawą określenia obowiązku probacyjnego. Cedent (jednocześnie pokrzywdzony przestępstwem) w takiej sytuacji jest zaspokojony, zaś cesjonariusz staje się wierzycielem skazanego. Podkreślić należy, że w takiej sytuacji zobowiązanie obciążające skazanego wynika z czynności cywilnoprawnych, nie zaś z popełnienia przestępstwa, podczas gdy obowiązek z art. 72 § 2 k.k. może obejmować jedynie naprawienie szkody wyrządzonej przestępstwem. Już więc z tego powodu w rozważanej sytuacji wykluczone jest egzekwowanie od skazanego świadczenia objętego rozstrzygnięciem wydanym na podstawie art. 72 § 2 k.k.; inny niż określony w wyroku jest podmiot uprawniony, inna niż powołany przepis jest też podstawa

prawna, obligująca skazanego do świadczenia, a wyrządzona pokrzywdzonemu przestępstwem szkoda jest naprawiona.

Z powyższego wynika, że cesja wierzytelności obejmująca świadczenie będące zarazem przedmiotem przestępstwa, dezaktualizuje zawarty w wyroku warunek probacyjny polegający na zobowiązaniu skazanego na podstawie art. 72 § 2 k.k. do naprawienia szkody. Rozstrzygnięcie w tym przedmiocie staje się więc bezprzedmiotowe, co oznacza, jak już wspomniano, że nie może być egzekwowane. Z drugiej strony, fakt braku realizacji przez skazanego w takiej sytuacji nałożonego przez sąd obowiązku nie może być rozważany w kategoriach uchylania się od niego w rozumieniu art. 75 § 2 k.k. Nie można bowiem negatywnie oceniać zachowania skazanego, którego nie jest już obowiązany realizować. Takie stanowisko Sąd Najwyższy wyrażał już wielokrotnie w przeszłości wskazując, że brak zaspokojenia osoby (podmiotu), która nabyła w drodze cesji prawa majątkowe przysługujące pierwotnie pokrzywdzonemu, nie może być uznany za niewykonanie obowiązku probacyjnego w rozumieniu art. 72 § 2 k.k. (zob. postanowienia Sądu Najwyższego: z 21 lutego 2013 r., IV KK 332/12; z 16 grudnia 2014 r., V KK 347/14; z 19 listopada 2015 r., IV KK 342/15; z 6 marca 2018 r., V KK 44/18; z 18 listopada 2021 r., V KK 391/21).

Rację miał zatem skarżący podnosząc, iż brak było podstaw do uznania przez Sądy obu instancji, że doszło do niewykonania przez skazanego K. C. nałożonego obowiązku naprawienia szkody (a tym bardziej do uchylania się skazanego od tego obowiązku), a co za tym idzie, nie było podstaw do zarządzenia wykonania kary na podstawie art. 75 § 2 k.k. Tym samym należało uznać, że zaskarżone postanowienie oraz postanowienie utrzymane nim w mocy zapadły z rażącym naruszeniem tego przepisu prawa karnego materialnego. Stwierdzone w postępowaniu kasacyjnym uchybienie musiało więc skutkować uchyleniem obu postanowień, wydanych w przedmiocie zarządzenia wykonania kary, a także umorzeniem w tym zakresie postępowania wykonawczego wobec K. C. (art. 15 § 1 k.k.w.). Upłynął już bowiem termin obejmujący okres próby oraz dalsze sześć miesięcy po jej zakończeniu, a jedynie do końca tego terminu było możliwe zarządzenie wykonania kary warunkowo zawieszanej (art. 75 § 4 k.k.).

Rozstrzygnięcie o kosztach wynika z treści art. 638 k.p.k. oraz art. 632 pkt 2 k.p.k. w zw. z art. 1 § 2 k.k.w.

Mając na uwadze powyższe, orzeczono jak w sentencji postanowienia.

ał